

Zoals u weet had Moshé de eerste set Stenen Tafelen woedend kapot gesmeten toen hij het volk zag dansen rond het gouden kalf. Dus moest hij opnieuw de berg Sinai op om de tweede set te ontvangen. Volgens de midrash begon hij zijn tocht op de eerste dag van de maand Elul. Hij verbleef, net als de eerste keer, 40 dagen op de berg en kwam dus precies vandaag, op Yom Kippur, weer naar beneden.

Nu zal u denken: wat heeft dit met Yom Kippur te maken? Maar de rabbijnen schrijven zo'n midrash niet voor niets. Het is geen toeval dat Moshé uitgerekend vandaag met de twee nieuwe platen met de verbondstekst naar beneden komt. Het is namelijk na het verhaal van het gouden kalf, dat de Eeuwige ons voor de eerste keer in Torah vergeving schenkt. Bij alle eerdere zondes, zoals in Gan Eden, de moord van Kain en het bouwen van de toren van Babel, is er nooit over vergeving gesproken.

En, als je de tekst in Shemot goed leest, zijn meer overeenkomsten zijn met onze gebeden vandaag. De Eeuwige zegt tegen Moshé: "wie tegen mij gezondigd heeft, schrap ik uit mijn boek."¹ Ik weet niet of dit hetzelfde boek is dat vandaag open ligt en waar ons lot in wordt bezegeld, maar het is een opvallende parallel. Ook staat in de passage over de tweede set stenen platen de zinsnede die we deze dagen verschillende keren zingen: "*Adonai, Adonai, El rachum v'chanun* etc."² Dit zijn de *shelosh esré middot*, de 13 eigenschappen van de Eeuwige zoals Hij ze zelf aan Moshé beschrijft.

Voor de zonde van het gouden kalf wordt het woord *chata'a* gebruikt³, dat we vandaag veelvuldig in de Vidui tegenkomen: *Al chet she'chatanu lefanècha*. Moshé pleit bij de Eeuwige om ons te vergeven: "*v'salachtá la'avonenu ul'chatatenu* / schenk ons vergeving voor onze schuld en zonde."⁴ Maar het is pas in veel later in Torah, in Bemidbar, dat de Eeuwige, na lang soebatten van Moshé, ons zijn vergiffenis schenkt: "*salácti* / ik heb vergeven."⁵ Ook dat is een bekende tekst uit onze liturgie van vandaag. Volgens mijn

¹ Shemot 32: 33

² Shemot 34: 6

³ Shemot 32: 30

⁴ Shemot 34: 9

⁵ Bemidbar 14: 20

woordenboek wordt dit woord alleen in relatie tot God gebruikt. Werkelijke vergeving wordt ons dus alleen door de Eeuwige geschonken.

En dat is voor mij een van de bijzondere ervaringen tijdens Yom Kippur. Het besef dat, aan het einde van deze dag al mijn fouten van het afgelopen jaar zijn vergeven, maakt dat ik me lichter voel. Hoe moeilijk is het niet als mens jezelf of een ander daadwerkelijk te vergeven. Het concept dat onze schuld door de Eeuwige *wordt* vergeven is krachtig. De ballast van schuldgevoel wordt weggenomen en ik kan met een schoon geweten het nieuwe jaar in.

Maar het is niet alleen de vergiffenis die mij aan het eind van deze dag lichter maakt.

In masechet *Yoma* / De Dag, het Talmud traktaat dat over Jom Kippur gaat, maakt Rabbi Akiva een woordspeling op het woord *mikva* dat zowel hoop als waterpoel of ritueel bad kan betekenen.⁶ De wortel is namelijk in beide gevallen hetzelfde: *kof-vav-heh*. Een tekst in Jeremia⁷, spreekt over de Eeuwige als *mikwé Yisrael*, meestal vertaald als: “de hoop van Israel.” Maar Rabbi Akiva beschouwt God als een mikve, het rituele bad dat ons zuivert van onze onreinheid. Dat element van reinigen zit ook in de 13 middot van de Eeuwige, die we eerder tegen kwamen. Het laatste woord ‘nakè’ betekent zuiveren, schoonmaken, vrijspreken van schuld. Dus behalve dat God vol compassie ons onze schulden vergeeft, maakt Hij ons ook weer puur en zuiver. In die zin kun je Jom Kippur zien als een dag van zuivering, van loslaten en van heel worden. Jom Kippur als een mikve waar we gezuiverd en puur uitkomen.

Volgens de traditie zaten in de Ark van het Verbond, die het volk met zich meedroeg door de woestijn, niet alleen de nieuwe platen met de *asèrèt hadribot* /de Tien Uitspraken, maar ook de brokstukken van de eerste set die door de Eeuwige zelf ingegraveerd waren. Voor mij is dat beeld, van de gebroken stenen die naast de complete nieuwe platen in de aron liggen, een metafoor voor het leven. Wij dragen allemaal brokstukken met ons mee: pijn en verdriet over carrières die niet zijn geworden wat we hoopten; liefdes die niet tot bloei kwamen en dromen die geen werkelijkheid werden. Én we kennen de momenten van heelheid, van vrede en intens geluk. De momenten dat we eenheid ervaren met onszelf en de wereld om ons heen. De momenten dat we denken: zo zou het altijd moeten zijn. Jom Kippur dwingt mij mijn leven onder ogen te zien en doet mij beseffen dat ik zowel de heelheid als de gebrokenheid met mij meedraag. Pas als ik dat onder ogen kan zien, kan ik een completer mens zijn.

⁶ BT Yoma, mishnah 8: 9

⁷ Jeremia 17: 13

Als vanavond de shofar voor de laatste keer klinkt, resoneert de klank ergens diep in mijn lichaam. Het is de meest zuivere plek die aangesproken wordt. Te weten dat ik werkelijk vergeven ben door de Eeuwige, geeft mij ruimte om met nieuwe moed dit jaar in te gaan. In die zin ervaar ik deze dag inderdaad als een groot mikwe, een spirituele reiniging.

De stem van de shofar roept ons op niet onverschillig te zijn, maar het leven ten volle te leven. Om ons leven zin en betekenis te geven. Om werkelijk betrokken te zijn bij de ander. Om de compassie, vergeving en liefde die we vandaag van de Eeuwige ervaren, uit te dragen in deze wereld.

Moge wij ons na deze dag werkelijk gezuiverd en vergeven weten. Moge dit een jaar zijn waarin we de hoop op vrede niet opgeven. En moge wij het ontzag en de verwondering ervaren die het leven zo bijzonder maakt.

Gmar chatima tova.

© Clary Rooda

3 oktober 2014